

УДК 911.3 / JEL: E 60; O 11; O 20; R 58.

Оливко Оксана Андріївна,
кандидат економічних наук, доцент

Тернопільський національний
економічний університет, м. Тернопіль, Україна,
e-mail: dhins@mail.ru

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Метою статті є визначення стратегічних векторів розвитку туризму в області та розробка заходів організаційного, правового, економічного характеру, спрямованих на забезпечення ефективного вирішення проблеми динамічного та сталого розвитку туристичного сектору в Тернопільській області.

Результати. Доведено, що комплексне освоєння туристично-рекреаційного потенціалу є надзвичайно важким та трудомістким процесом, оскільки для всебічного вирішення проблем розвитку галузі свої зусилля повинні об'єднати усі суб'єкти туристичного ринку та зацікавлені сторони, з метою створення та втілення в життя загальної концепції, яка в кінцевому результаті принесе корисний ефект кожному учаснику.

Ключові слова: туристична індустрія, стратегія розвитку туризму, конкурентоспроможність, стратегічні цілі, операційні цілі, завдання.

УДК 911.3 / JEL: E 60; O 11; O 20; R 58.

Оливко Оксана Андреевна,
кандидат экономических наук, доцент

Тернопольский национальный
экономический университет, г. Тернополь,
Украина, e-mail: dhins@mail.ru

СТРАТЕГИЧЕСКИЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА В ТЕРНОПОЛЬСКОЙ ОБЛАСТИ

Целью статьи является определение стратегических векторов развития туризма в области и разработка мер организационного, правового, экономического характера, направленных на обеспечение эффективного решения проблемы динамичного и устойчивого развития туристического сектора в Тернопольской области.

Результаты. Доказано, что комплексное освоение туристско-рекреационного потенциала есть чрезвычайно тяжелым и трудоемким процессом, так как для всестороннего решения проблем развития отрасли свои усилия должны объединить все субъекты туристического рынка и заинтересованные стороны, с целью создания и осуществления общей концепции, в конечном итоге принесет положительный эффект каждому участнику.

Ключевые слова: туристическая индустрия, стратегия развития туризма, конкурентоспособность, стратегические цели, операционные цели, задачи.

UDC 911.3 / JEL: E 60; O 11; O 20; R 58.

Olyvko Oksana Andriivna,
PhD, Associate Professor

Ternopil National Economic University,
Ternopil, Ukraine, e-mail:

STRATEGIC DIRECTIONS OF TOURISM INDUSTRY DEVELOPMENT IN TERNOPIL REGION

Purpose. The article is to define the strategic vectors of development of tourism in the region and the development of organizational, legal, economic, aimed at ensuring an effective solution to the problem of dynamic and sustainable development of the tourism sector in the Ternopil region. It is proved that the comprehensive development of the tourism potential is extremely difficult and time-consuming process, since comprehensive of the sector development efforts must bring together all the actors of the tourism market and stakeholders to develop and implement the overall concept, ultimately bring beneficial effects to each participant. In order to increase the competitiveness of Ternopil region in global and domestic market is a necessary condition for the development of tourism development strategy that would provide prioritization of certain types of tourism in the long term, ensure coordination of government and business and the definition of effective mechanisms of consolidation of resources of the tourism industry for maximum social and economic benefit.

Results. It is proved that the implementation of the outlined policy direction will lead not only to achieve the main goals of tourism development, but also will create conditions for dynamic and sustainable economic growth by increasing the share of tourism in gross regional product of Ternopil region will increase employment, income, level and quality of life people. Implementation of the goals and objectives of the strategic development of the tourism industry in the region needs to attract attention to the problems of citizens field of domestic and inbound tourism, awareness of the importance and viability of the proposed measures, identify active positions population to create an atmosphere of hospitality in the region.

Keywords: tourism industry, tourism development strategy, competitiveness, strategic goals, operational goals, objectives.

Постановка проблеми. Тернопільська область має сприятливі умови для розвитку туризму, зокрема: надзвичайно вигідне географічне розташування (центр Західної України); історичне перехрестя Європейських доріг, наявність щільних транспортних артерій глобального та регіонального значення; наявність об'єктів релігійного (паломницького) та сентиментального туризму глобального значення (Почаївська лавра, Зарваницький духовний центр, Язлівецький монастир тощо); наявність потенційно брендової туристично-рекреаційної зони Дністровського каньйону і близькість інших зон: Карпати, Шацькі озера; наявність контрастних природнокліматичних умов (близьких до субтропічних на півдні області і придатних для розвитку зимового відпочинку на півночі); наявність об'єктів глобального значення для розвитку спелеотуризму; значні запаси лікувально-рекреаційних ресурсів для розвитку санаторно-курортної галузі; наявність людей, які володіють інтелектуальним та організаційним ресурсом; збережені унікальні національно-культурні традиції; екологічно-чистий компактний регіон [6].

З огляду на те, що туристична галузь є невід'ємною складовою частиною світового ринку, і багато розвинутих країн світу давно перетворили туризм на найприбутковішу статтю своїх бюджетних доходів, ефективно використання багатих туристичних ресурсів Тернопільщини (в тому числі транзитних) сприятиме розвитку внутрішнього і в'їзного туризму та сталому соціально-економічному розвитку території.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти розвитку туризму в Тернопільській області висвітлено в працях

багатьох науковців, зокрема Городиського Ю. [1], Гуменюка Ю.П. [2], Вільчинського А.О. [3], Кіндрачука Н.М. [4], Турло Н.П. [7], Романківа І.Я [8], Андрушківа Б.М. [9] та інших. Проте, потребують ґрунтовнішого дослідження стратегічні вектори розвитку галузі. Практичний інтерес представляють зарубіжні розробки методичних основ стратегічного планування регіонального туризму таких авторів як: Ф. Котлер (Philip Kotler) [10], Дуйсен Г.М. (Duysen G.M) [11], Дж. Боуен (Bowen, J.T.) [12] та ін.

Метою статті є визначення стратегічних векторів розвитку туризму в області та розробка заходів організаційного, правового, економічного характеру, спрямованих на забезпечення ефективного вирішення проблеми динамічного та сталого розвитку туристичного сектору в Тернопільській області.

Виклад основного матеріалу дослідження. Туристично-рекреаційну сферу Тернопільської області визнано однією із пріоритетних, проте, на сьогодні туристична сфера регіону перебуває в стані хаотичного, розрізненого та повільного розвитку, незважаючи на вигідне геополітичне розташування та конкурентоспроможну туристичну базу для розвитку практично усіх видів туристичної діяльності. Комплексне освоєння туристично-рекреаційного потенціалу є надзвичайно важким та трудомістким процесом, оскільки для всебічного вирішення проблем розвитку галузі свої зусилля повинні об'єднати усі суб'єкти туристичного ринку та зацікавлені сторони, з метою створення та втілення в життя загальної концепції, яка в кінцевому результаті принесе корисний ефект кожному учаснику.

На сьогодні серед стримуючих факторів розвитку туристичної сфери Тернопільщини слід виділити:

- відсутність необхідної туристичної інфраструктури для організації перспективних видів туризму;
- недостатня увага місцевих та регіональних органів влади до проблем розвитку туристичної галузі, зокрема при розробці стратегій та програм економічного розвитку;
- відсутність комплексного туристичного продукту;
- низька інвестиційна та ділова активність місцевого бізнесу в туризмі;
- дефіцит кваліфікованих кадрів у сфері туризму;
- неефективність рекламних кампаній щодо популяризації туристичного продукту;
- низька ефективність системи просування туристичних продуктів на ринок.

Нині в області значна увага приділяється формуванню стратегічних напрямків розвитку внутрішнього та в'їзного туризму.

Під стратегією розвитку туризму в регіоні розуміється сукупність взаємопов'язаних державних програм, окремих проектів та

позапрограмних заходів організаційного, правового, економічного характеру, спрямованих на забезпечення ефективного вирішення проблеми динамічного та сталого розвитку туристичного сектору в Тернопільській області.

Реалізація стратегії повинна забезпечити вагомий внесок туристичної індустрії у вирішення стратегічних завдань сучасного соціально-економічного розвитку Тернопільщини, зокрема:

- створення умов для динамічного та стійкого економічного росту за рахунок збільшення частки туризму у валовому регіональному продукті Тернопільської області;

- підвищення рівня і якості життя населення шляхом росту зайнятості, доходів та доступності туристичних послуг;

- ріст конкурентоспроможності економіки шляхом підвищення привабливості Тернопільської області як туристичної дестинації.

Конкурентоспроможність Тернопільської області на світовому та вітчизняному туристичному ринку забезпечуватиметься за рахунок формування:

- яскравого туристичного бренду, який відображатиме культурно-історичні, природні, географічні особливості Тернопільської області;

- розвиненої системи транспортних комунікацій, що забезпечуватимуть доступність усіх видів туристичних ресурсів;

- ефективної, надійної та комфортної системи супроводження і забезпечення безпеки перебування туристів у межах області;

- різноманітності туристичних продуктів, наявності цікавих та унікальних турів в сфері релігійного, сільського, екстремального, подієвого, рекреаційного, дитячого, комплексних туристичних продуктів, орієнтованих на різні вікові категорії та цільові аудиторії;

- різноманітності умов проживання – від кемпінгів в складі об'єктів дорожнього сервісу та «зелених маршрутів» до готелів 2-5*, обладнаних конференц-залами, критими басейнами, аква-парками та СПА-центрами;

- ефективної системи професійної освіти в сфері соціально-культурного сервісу та туризму здатної оперативно та якісно реагувати на зміни туристичного попиту;

- інституційної системи управління якістю послуг, що надаються суб'єктами туристичної індустрії регіону;

- ефективної системи просування туристичного бренду та комплексного регіонального турпродукту на всеукраїнському та міжнародному ринках.

Серед пріоритетних напрямків розвитку туризму в Тернопільській області слід виділити:

1. Подієвий туризм (Гастрономічний фестиваль «Галицька дефіляда», всеукраїнський книжковий фестиваль української книжки «ДжураФест», Всеукраїнський традиційний фестиваль лемківської культури «Дзвони Лемківщини», «КоропФест», фестиваль колядок та

щедрівок «Кременецькі передзвони», «Фестиваль Маланок», фестиваль молоді режисури «Тернопільські театральні вечори Дебют», міський фестиваль вертепів «Українське різдво» та «Фестиваль вертепів», фестиваль рок-пісні «Файне місто», мистецький фестиваль постмодерної літератури «Фестиваль «Ї», перший в Україні фестиваль ляльок «Фестиваль ляльок»).

2. Релігійно-паломницький туризм (Свято-Успенська Почаївська Лавра), «Марійський духовний центр Зарваницької Матері Божої», «Жіночий та чоловічий монастир в с. Колодіївка», «Чудотворне Тернопілля», «Святині Тернопільщини», «Релігія Тернопілля», «Православ'я Тернопілля», «Незвичні храми Тернопілля»).

3. Гастрономічний туризм («Галицька дефіляда», «Тернопільські гастролі», «Півний тур. Економ пропозиція», «До Тернополя на пиво та м'ясо», Гастрономічний тур з господарем «Креатив мовою ресторатора», Етнографічний фестиваль «Забави у княжому місці», фестиваль борща «БОРЩ'їв»).

4. Лікувально-оздоровчий туризм (Бережанський обласний комунальний дитячий гастроентерологічний санаторій «Золота липа», санаторій «Збруч», Яблунівський обласний комунальний дитячий протитуберкульозний санаторій, Заліщицький обласний комунальний дитячий санаторій, санаторій «Барвінок», Кременецький обласний комунальний дитячий психоневрологічний санаторій, санаторій «Медобори», санаторій «Барвінок»).

5. Дитячий туризм (Табір-пансіонат «Лісова пісня», оздоровчий комплекс «Лісовий», дитячий оздоровчий заклад «Лісовий дзвіночок», дитячий оздоровчий заклад «Ромашка», спортивно-оздоровчий табір «Сокіл», дитячий оздоровчий заклад «Лісова казка», дитячий оздоровчий заклад «Веселка», дитячий оздоровчий табір «Орлятко», оздоровчий заклад «Зорепад», дитячий оздоровчий табір «Промінь», стаціонарний заміський оздоровчий табір «Гайдарівець»).

6. Активний відпочинок та екотуризм (Дністровський каньйон. Печери Тернопільщини, Природний заповідник «Медобори». Екологічні стежки „Гостра”, „Богіт”, „До пущі відлюдника”. Екомаршрути «Ріки і гори Тернопілля», «Краса Тернопілля», «Світ води і підземель», «Життя води і світла». Садиби сільського (зеленого) туризму).

7. Екскурсійно-пізнавальний туризм («В гості до магнатів Бучацьких», «Перлини півдня Тернопілля», «Неповторне Тернопілля» «Забутими шляхами середньовіччя», «Релігійні святині Тернопільщини», «В пошуках дороги до істини», «Почаївська святиня», «На схилах Медоборів», «Таємний світ печер Тернопільщини», «Вихідні в Тернополі», «Святині, замки, печери Тернопільщини», «Релігійні святині Тернопільщини», «Таємниці, міфи та білі плями Галичини», «Кам'яні обереги Перуна», «Меценати замків та святинь Тернопільщини»).

З метою підвищення конкурентоспроможності Тернопільщини на світовому та вітчизняному ринку туристичних послуг необхідною умовою є розробка стратегії розвитку туризму, яка б передбачала визначення пріоритетів розвитку окремих видів туризму в довгостроковій перспективі, забезпечення узгодженості дій влади та бізнесу та визначення дієвих механізмів консолідації ресурсів суб'єктів туристичної індустрії для отримання максимального соціально-економічного ефекту. Стратегія формує основу для розуміння перспективних завдань галузі і є інструментом формування планів роботи виконавчих органів державної влади та суб'єктів туристичної індустрії. Ціллю реалізації стратегії є формування сучасної конкурентоспроможної туристичної індустрії Тернопільської області, спроможної задовольнити потреби іноземних та вітчизняних громадян в туристично-рекреаційних послугах використовуючи наявний туристичний потенціал та впроваджуючи інноваційні рішення у веденні турбізнесу. В таблиці 1 представлено систему стратегічних та операційних цілей розвитку туризму на Тернопільщині.

Таблиця 1.

Стратегічні та операційні цілі розвитку туризму на Тернопільщині

<i>Стратегічна ціль А.</i>	<i>Сформувати високоякісний комплексний туристичний продукт</i>	
	<i>Операційні цілі</i>	<i>А.1. Забезпечити різноманітність та унікальність туристичних послуг в структурі комплексного регіонального туристичного продукту</i> <i>А.2. Розвинути туристичну інфраструктуру та забезпечити її відповідність європейським стандартам якості</i> <i>А.3. Забезпечити високий професіоналізм кадрів у сфері туризму та рекреації</i>
<i>Стратегічна ціль В</i>	<i>Сформувати ефективну систему просування туристичного бренду та комплексного регіонального турпродукту на всеукраїнському та міжнародному ринках</i>	
	<i>Операційні цілі</i>	<i>В.1. Створити привабливий туристичний імідж Тернопільської області</i> <i>В.2. Сформувати інноваційний механізм просування комплексного туристичного продукту на ринок</i> <i>В.3. Розвинути співпрацю з провідними світовими та вітчизняними туроператорами та туристичними організаціями</i>

Стратегічна ціль С	Створити сприятливе середовище для розвитку бізнесу та активізації інвестиційних процесів в туристично-рекреаційній індустрії регіону	
	Операційні цілі	С.1. Сформувати чіткий та зрозумілий механізм організації бізнесу в сфері туризму С.2. Консолідувати зусилля влади, науки, бізнесу та громадськості у сфері інноваційно-проектного забезпечення розвитку туріндустрії С.3. Створити сприятливі умови для вітчизняного та іноземного інвестування в туристичну галузь

Джерело: Складено автором самостійно

З метою формування високоякісного комплексного регіонального туристичного продукту необхідно вирішити ряд завдань, зокрема:

1. Спланувати комплексний розвиток природних курортних територій.

2. Розробити комплекс заходів щодо раціонального використання туристично-рекреаційних ресурсів.

3. Розробити критерії оцінки технічної та функціональної якості складових туристичного продукту.

4. Сформувати унікальні туристичні пропозиції у сфері лікувально-оздоровчого, релігійного, екстремального та спелеотуризму, сільського, зеленого та екологічного туризму.

5. Сприяти самоорганізації територіальних та професійно-орієнтованих кластерних утворень у сфері туризму та рекреації.

6. Розробити комплекс заходів спрямованих на забезпечення безпеки відпочиваючих (комплексна система безпеки туристів).

7. Забезпечити інфраструктурне та інформаційне облаштування найбільш привабливих для туристичних відвідувань об'єктів культурної спадщини та природно-заповідного фонду (в першу чергу орієнтованого на відповідність вимогам безпеки та санітарно-гігієнічним нормам).

8. Впровадити систему сучасного регулювання якості туристичних послуг.

9. Розробити програму професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів суб'єктів туристичної діяльності.

10. На базі ВНЗ Тернопільської області створити постійно діючі курси підготовки, перепідготовки, стажування та підвищення кваліфікації без отримання освітньо-кваліфікаційного рівня для працівників туристично-рекреаційної галузі.

11. Розробити методичні рекомендації та навчальні посібники у сфері туризму та рекреації та забезпечити вільний он-лайн доступ до цих ресурсів.

12. Розробити програму навчання туризму та гостинності для дітей загальноосвітніх навчальних закладів та впровадження їх у навчальний процес.

13. Розробити план заходів щодо екологічного виховання громади.

Реалізація ефективної промоційної та маркетингової політики передбачає вирішення наступних завдань зокрема:

1. Розробити туристичний бренд Тернопільської області, який відображатиме культурно-історичні, природні, інфраструктурні та традиційні особливості Тернопільської області.

2. Сформувати та просувати асоціативний ряд на базі унікальних брендів: «Релігійні святині Тернопільщини», «Таємний світ печер Тернопільщини», «Галицька дефіляда», «Тернопільські гастролі», «Замки, водоспади, каньйони Тернопільщини», «Природа Тернопільщини», «Дністровський каньйон», «Файне місто» та ін.

3. Розробити каталог туристичних продуктів, пропонувані усіма суб'єктами туристичної індустрії області.

4. Розробити карти туристичних маршрутів по області.

5. Впровадити систему QR-кодування туристичної інформації про Тернопільщину.

6. Позиціонувати привабливий туристичний імідж Тернопільської області на всеукраїнських та міжнародних туристичних виставках і ярмарках.

7. Створити єдину систему маркетингової підтримки регіонального туристичного продукту.

8. Сформувати ефективну рекламну політику з використанням сучасних маркетингових технологій спрямовану на пріоритетні ринки/цільову аудиторію.

9. Активізувати діяльність національної мережі туристичних інформаційних центрів та закордонних туристичних представництв.

10. Розвинути міжрегіональну кооперацію (сформувати міжрегіональні маршрути та залучити туристів з інших областей України).

11. Розвинути міжнародну кооперацію (сформувати взаємовигідну співпрацю з провідними світовими туроператорами).

З метою створення сприятливого середовища для розвитку бізнесу та активізації інвестиційних процесів в туристично-рекреаційній індустрії регіону необхідно:

1. Створити умови для впровадження інструментів саморегуляції в індустрії туризму.

2. Сформувати механізм інституційної, соціальної та інформативної взаємодії влади та бізнесу для забезпечення гармонійного розвитку пріоритетних видів туризму на засадах державно-приватного партнерства.

3. Вдосконалити умови здійснення підприємницької діяльності у сфері туризму та курортів.

4. Сформувати чіткий механізм організації підприємницької діяльності в туристичній сфері.

5. Забезпечити інформаційно-консультаційну підтримку start-up-проектам.

6. Удосконалити систему статистичної звітності шляхом впровадження Регіонального додаткового рахунку згідно рекомендацій Всесвітньої туристичної організації

7. Створити агентство з динамічного розвитку туристичної індустрії Тернопільської області, до складу якого увійдуть представники влади, бізнесу, освітніх та наукових закладів, громадських організацій, кластерних утворень з метою визначення пріоритетів розвитку туризму, формування бази інвестиційних проектів, консолідації фінансових ресурсів та спільної реалізації проектів розвитку галузі.

8. Сформувати портфель грантових проектів соціально-економічного розвитку туристично-привабливих територій області, які фінансуються міжнародними організаціями.

9. Забезпечити необхідні умови для реалізації грантових проектів у сфері туризму та рекреації.

10. Налагодити співпрацю з міжнародними та національними організаціями, які представляють інтереси інвесторів чи співпрацюють з ними.

11. Сформувати електронний банк даних вільних земельних ділянок, розробити умови отримання земельних ділянок; спроектувати загальну туристичну та інженерну інфраструктуру, розробити кошторис будівельно-монтажних робіт.

12. Розширити можливості участі іноземних інвесторів в приватизації об'єктів туристичної галузі та інфраструктури.

13. Удосконалити процедуру реєстрації іноземних інвестицій.

Реалізація запропонованих заходів забезпечуватиметься за рахунок консолідації зусиль та ресурсів органів державної влади в сфері туризму та суміжних галузей усіх рівнів, туристичних операторів, туристичних агентів, суб'єктів туристичної індустрії, що надають послуги транспортування, проживання та харчування туристів, регіональних громадських туристичних об'єднань, освітніх установ, що здійснюють підготовку кадрів у сфері туризму та інших учасників туристичної діяльності шляхом комплексного використання політичних, організаційних, соціально-економічних, правових та інших важелів.

Висновки. Отож, вирішення поставлених завдань призведе не лише до досягнення основної цілі розвитку туризму, але й дозволить створити умови для динамічного та стійкого економічного росту за рахунок збільшення частки туризму у валовому регіональному продукті Тернопільської області, сприятиме підвищенню зайнятості, доходів, рівня і якості життя населення. Реалізація цілей та завдань стратегічного розвитку туристичної індустрії регіону потребує привернення уваги громадян

області до проблематики розвитку внутрішнього та в'їзного туризму, усвідомлення важливості та перспективності запропонованих заходів, виявлення активної позиції населення у створенні атмосфери гостинності в регіоні.

Список використаних джерел:

1. Городиский Ю. Проблемы и перспективы развития туризма у Тернопільській області / Ю. Городиский, А. Манько // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. 2012. Випуск 29 ч.1.С. 36–47.
2. Гуменюк Ю. П. Організаційно-економічні механізми стимулювання розвитку рекреаційно-туристичного комплексу (на прикладі Тернопільської області):[Електронний ресурс] / Ю. П. Гуменюк. - Львів, 2005. - Режим доступу : www.lib.ua-ru.net/diss/cont/28702.html.
3. Вільчинський А.О. Сільський зелений туризм Тернопільського Придністров'я: стан і перспективи розвитку / А.О. Вільчинський. – [електронний ресурс]. – режим доступу: <http://elibrary.nubip.edu.ua/10765/1/11vao.pdf>
4. Кіндрачук Н.М. Історико-культурна спадщина Тернопільської області: сучасний стан і перспективи використання в Україні / Н.М. Кіндрачук. – [електронний ресурс]. – режим доступу: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/5667/1/121-128.pdf>
5. Круглов В.В. Державно-приватне партнерство як основа розвитку рекреаційно-туристичних кластерів / В.В. Круглов // Теорія та практика державного управління. – 2014. – Вип.4. – С.211-219.
6. Стратегія розвитку Тернопільської області на період до 2020 року. – [електронний ресурс]. — режим доступу: www.oda.te.gov.ua/data/upload/publication/main/ua/.../plan_zah2015n.pdf
7. Турло Н.П. Рекреаційно-туристичний потенціал Подільського регіону та його вплив на розвиток туристичної сфери / Н.П. Турло // Глобальні та національні проблеми економіки. Випуск 6. 2015. – С. 579-583.
8. Романків І.Я. Перспективи розвитку туристичної галузі в економіці Тернопільської області / І.Я. Романків // Наукові праці НДФІ 1 (42). –2008. – С. 118-122.
9. Андрушків Б.М. Перспективи та механізми активізації розвитку туризму Тернопільщини (методи програмування туристичної діяльності як засіб її активізації) / Б.М. Андрушків, І.І. Стойко, Л.М. Мельник // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского Серия «Экономика и управление». Том 22 (61). 2009 г. № 2. С. 9-16.
10. Котлер Ф. Маркетинг в третьем тысячелетии: Как создать, завоевать и удержать рынок / Пер. с англ. В.А. Гольдича и А.И. Оганесовой; Науч. ред. и авт. вступ. ст. Б.А. Соловьев. – М.: АСТ, 2000. – 272 с.
11. Дуйсен Г.М. Рекреационное освоение регионов Казахстана в условиях вхождения в миро- вой туризм: теория, стратегия и практика: Монография. – Алматы, 2010. – 206 с
12. Bowen, J.T. (1997). A market-driven approach to business development hospitality industry. International Journal of Contemporary Hospitality Management, 9(7): 1–17.

Список использованных источников:

1. Городисский Ю. Проблемы и перспективы развития туризма в Тернопольской области / Ю. Городисский, А. Манько // Вестник Львовского университета. Серия международные отношения. 2012. Випуск 29 ч.1.С. 36-47.
2. Гуменюк Ю. П. Организационно-экономические механизмы стимулирования развития рекреационно-туристического комплекса (на примере Тернопольской области) [Электронный ресурс] / Ю. П. Гуменюк. - Львов, 2005. - Режим доступа: www.lib.ua-ru.net/diss/cont/28702.html.
3. Волчанский А.А. Сельский зеленый туризм Тернопольского Приднестровья: состояние и перспективы развития / А.А. Волчанский. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://elibrary.nubip.edu.ua/10765/1/11vao.pdf>
4. Киндрачук Н.М. Историко-культурное наследие Тернопольской области: современное состояние и перспективы использования в Украине / Н.М. Киндрачук. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/5667/1/121-128.pdf>

5. Круглов В.В. Государственно-частное партнерство как основа развития рекреационно-туристических кластеров / В.В. Круглов // Теория и практика государственного управления. - 2014. - Вып.4. - С.211-219.
6. Стратегия развития Тернопольской области на период до 2020 года. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: www.oda.te.gov.ua/data/upload/publication/main/ua/.../plan_zah2015n.pdf
7. Турло Н.П. Рекреационно-туристический потенциал Подольского региона и его влияние на развитие туристической сферы / Н.П. Турло // Глобальные и национальные проблемы экономики. Выпуск 6. 2015 - С. 579-583.
8. Романков И.Я. Перспективы развития туристической отрасли в экономике Тернопольской области / И.Я. Романков // Научные труды НИФИ 1 (42). 2008. - С. 118-122.
9. Андрушків Б.М. Перспективи і механізми активізації розвитку туризму Тернопільщини (методи програмування туристичної діяльності як средство її активізації) / Б.М. Андрушків, І.І. Стойко, Л.М. Мельник // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского Серия «Экономика и управление». Том 22 (61). 2009 г. № 2. С. 9-16.
10. Котлер Ф. Маркетинг в третьем тысячелетии: Как создать, завоевать и удержать рынок / Пер. с англ. В.А. Гольдича и А.И. Оганесовой; Науч. ред. и авт. Введение. ст. Б.А. Соловьев. - М.: АСТ, 2000. - 272 с.
11. Дуйсен М. Рекреационное освоение регионов Казахстана в условиях вхождения в мировой туризм: теория, стратегия и практика: Монография. - Алматы, 2010. - 206 с
12. Bowen, J.T. (1997). A market-driven approach to business development hospitality industry. International Journal of Contemporary Hospitality Management, 9(7): 1-17.

References:

1. Horodyskyy, Y. (2012) "Problems and prospects of tourism in Ternopil region". Visnyk of Lviv National University. A series of international relations. Issue vol. 29 (1). pp. 36-47.
2. Gumenyuk, Y.P "Organizational and economic mechanisms to stimulate the development of recreational and tourist complex (for example, Ternopil region)". available at: www.lib.ua-ru.net/diss/cont/28702.html.
3. Wilczynski, A. «Green rural tourism Ternopil Transnistria: state and prospects of development». available at: <http://elibrary.nubip.edu.ua/10765/1/11vao.pdf>.
4. Kindrachuk, N.M "Historical and cultural heritage of Ternopil region: current situation and prospects of use in Ukraine". available at: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/5667/1/121-128.pdf>.
5. Kruglov, V.V (2014) "Public-private partnership as the basis of tourism and recreation clusters" / VV Kruglov // Theory and practice of public administration. Vol. 4. pp. 211-219.
6. Ternopil Region Development Strategy for the period until 2020. available at: www.oda.te.gov.ua/data/upload/publication/main/ua/.../plan_zah2015n.pdf
7. Tourly, N.P (2015) "Recreation and tourism potential of Podolsk region and its impact on the tourism sector". Global and national economic problems. Vol. 6. pp. 579-583.
8. Romankiv, I. (2008) "Prospects for development of tourism industry in the economy of Ternopil region". Proceedings NDFI. Vol. 1 (42). pp. 118-122.
9. Andrushkiw, B.M. (2009) "Prospects and boosting the development of tourism Ternopil (methods of programming of tourism as a means of activation)". Scientists note Tavrichesky National University. Series "Economics and Management". Vol. 22 (61). pp. 9-16.
10. Kotler, F. (2000) "Marketing in the third millennium: How to create, win and retain market. p. 272.
11. Duysen, G.M (2010) "Recreational development of the regions of Kazakhstan in the conditions of entry in world tourism: Theory, Strategy and Practice": Monograph. Almaty, p. 206.

12. Bowen, J.T. (1997). A market-driven approach to business development hospitality industry. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 9(7): 1–17.